

Milovan JOVANOVIĆ*

Osiguranje od svih rizika na tržištu osiguranja u Srbiji

UDK: 368:339.13(497.11)

Dostavljen: 20. 8. 2012.

Prihvaćen: 5. 10. 2012.

Stručni rad

Apstrakt

U radu se razmatraju karakteristike osiguranja od svih rizika i njegova pojava na tržištu osiguranja u Srbiji. Osiguranje od svih rizika je već duži period standard osiguranja imovine u svetu, međutim, kod nas je ovo osiguranje počelo da se primenjuje poslednjih godina na insistiranje velikih osiguranika. Detaljnije se razmatraju uslovi osiguranja od svih rizika domaćih osiguravača koji na različite načine uređuju ova osiguranja, posebna pažnja obratiće se na ugovorena pokrića, isključenja i ograničenja predviđena uslovima osiguranja. Uslovi osiguravača za ova osiguranja na različite načine definišu predmet osiguranja, osigurane rizike, mogućnost proširenja pokrića kao i isključenja iz osiguranja, pa će i ova pitanja biti analizirana. Razmatra se i praksa koja je pokazala da veliki osiguranici imaju mogućnost da shodno svojim potrebama i osobenostima definišu zahteve za osiguranjem od svih rizika na način da im pružaju najšire pokriće. U radu će se posebno razmotriti i pitanje osiguranja od prekida rada kao posebne sekcije uslova osiguranja od svih rizika.

Ključne reči: Osiguranje od svih rizika, tržište osiguranja u Srbiji

1. OSIGURANJE OD SVIH RIZIKA

Savremene tendencije u razvoju i unapređenju novih proizvoda i tehnologija u svetu doprinele su da i tržišta osiguranja sa velikom fleksibilnošću pristupaju ugovaranju osiguranja većeg obima, pri čemu su osiguranici oni koji odlučuju o uslovima i premiji osiguranja.¹

* MK Group Beograd, e-mail: milovan.jovanovic@mkgroup.rs.

¹ Čarapić, Dragana. (2008) *All Risks polise osiguranja*, master rad, Univerzitet Singidunum, Beograd. str. 4.

Engleski pojam *All risks*, kao što samo ime kaže, predstavlja osiguranje od svih rizika koji mogu dovesti do oštećenja, uništenja ili gubitka predmeta osiguranja, odnosno, obezbeđenja osiguranih predmeta od svih opasnosti koje ga mogu ugroziti,² osim onih koji su izričito navedeni kao isključenja iz osiguranja. Za osiguranike su najvažnija navedena isključenja iz osiguranja kao i da li se neka od navedenih isključenja mogu ipak uključiti u osiguranje i na koji način.³ Za osiguranje od svih rizika, možemo reći, da ga karakteriše zaključenje jedne polise za ugovorene rizike, proširena standardna pokrića, smanjenje administrativnih troškova, mogućnost ugovaranja raznih franšiza.⁴ Najvažnija karakteristika osiguranja „od svih rizika” u odnosu na „osiguranja po načelu imenovanih rizika” ili u istom značenju „osiguranja od imenovanih rizika”, tiče se obaveze dokazivanja nastale štete. Kod osiguranja od svih rizika osiguranik mora samo dokazati da je nastala šteta koja je predmet osiguranja i da je slučajna, dok je obaveza dokazivanja da šteta nije pokrivena osiguranjem prebačena na osiguravača. Opštu karakteristiku osiguranja od svih rizika predstavljaju uslovi osiguranja koji se sastoje iz više sekcija. Sekcija I reguliše pitanja osiguranja imovine, sekcija II reguliše pitanja osiguranja od odgovornosti, sekcija III reguliše pitanja u vezi sa prekidom rada.

Nastanak osiguranja od svih rizika u Evropi povezan je sa zahtevima velikih kompanija za proširenjem pokrića. Ovo pokriće je u Evropi a posebno u Velikoj Britaniji bilo dostupno i pre 1982. godine na netarifnom tržištu da bi kasnije gubljenjem razlike između tarifnog

² Marović, Boris i Žarković, Nebojša. (2007) *Leksikon osiguranja*, DDOR Novi Sad, Novi Sad, str. 415.

³ Odžaklijević, Dragan. (2010) „All Risks”, *Svet osiguranja i finansija*, mart-april.

⁴ Čarapić, Dragana. (2008) *Isto*, str. 7.

i netarifnog tržišta⁵ uslove za osiguranje od svih rizika prihvatila većina osiguravača. Ovi uslovi osiguranja od svih rizika su imali toliko varijanti tako da nije bilo moguće utvrditi jedinstveni standard za osiguranje od svih rizika.⁶

Prva osiguranja od svih rizika u Srbiji zaključena su posredstvom fronting osiguranja⁷ velikih međunarodnih kompanija koja su u Srbiji imala ili imaju svoja preduzeća. Na ovaj način kompanije su želele da ugovore pokriće za svoja preduzeća koja su adekvatna uslovima osiguranja u matičnim kompanijama, imajući u vidu da domaći osiguravači nisu imali takvo pokriće, pristupilo se fronting osiguranju.

2. OSIGURANJE OD SVIH RIZIKA NA TRŽIŠTU OSIGURANJA U SRBIJI

Iako osiguranje „od svih rizika” već duži niz godina predstavlja standardno osiguranje u svetu osiguranja, u Srbiji su tek od nedavno osiguravajuća društva počela da usvajaju uslove za ovu vrstu osiguranja.⁸ Osiguravači usvojene uslove osiguranja i dalje bojažljivo iznose na tržište osiguranja osiguravajući po uslovima osiguranja „od svih rizika” samo velike i značajne osiguranike kada to oni izričito zahtevaju.

Uslovi osiguranja koji uređuju ovo osiguranje imenovani su kao Uslovi za osiguranje imovine od svih rizika⁹ ili Uslovi za osiguranje imovine i prekida rada od svih rizika.¹⁰ Imajući u vidu da je za ovo novo osiguranje

⁵ U V. Britaniji je postojao tarifni savetodavni komitet koji je razvijao tarifu za tarifno tržište, ovu tarifu usvajali su svi osiguravači koji posluju na tom tržištu. Netarifno tržište osiguranja predviđa mogućnost da svaki osiguravač može da formira svoju premijsku stopu.

⁶ Klobučar, Drago. (2007) *Risk management i osiguranje*, Tectus, Zagreb, str. 195.

⁷ Fronting osiguranje je postupak u kome osiguravač u matičnoj zemlji u kojoj se nalazi osigurana imovina prenosi sve ili skoro sve rizike na reosiguravača u inostranstvu koji upravlja tim osiguranjem iako nema dozvolu za rad u zemlji u kojoj se nalazi osigurani rizik. Osiguravač za ustupljeni rizik dobija određenu proviziju. Ovo osiguranje najčešće se pojavljuje kada internacionalne kompanije koje investiraju na drugim tržištima žele da osiguraju svoju imovinu pod istim uslovima kod istog osiguravača kod koga su osigurali i imovinu svoje matične kompanije.

⁸ DDOR Novi Sad osiguranje donelo je Uslove za osiguranje imovine i prekida rada od svih rizika. 21. 3. 2012. godine, Dunav osiguranje donelo je Uslove za osiguranje imovine od svih rizika 5. 3. 2012. godine.

⁹ Uslovi za osiguranje imovine od svih rizika Dunav osiguranja.

¹⁰ Uslovi za osiguranje imovine i prekida rada od svih rizika DDOR Novi Sad osiguranje, Uslovi za osiguranje imovine i

na tržištu osiguranja Srbije uslove osiguranja donelo samo manji broj, uglavnom, najvećih osiguravača, oni su prilično raznoliki.¹¹ Osiguranja od svih rizika na našem tržištu osiguranja možemo grupisati, prema kriterijumima obima pokrića, u nekoliko grupa. U prvu grupu osiguranja od svih rizika možemo svrstati one uslove osiguranja koji ovu materiju regulišu u dve sekcije, jednu koja se tiče osiguranja imovine u koju je uključen i rizik loma mašina i drugu sekciju, koja definiše uslove osiguranja prekida rada. Drugu grupu osiguranja od svih rizika čine osiguranja koja imaju, takođe dve sekcije, sekciju osiguranja imovine bez rizika loma mašina i sekciju prekida rada. Treću grupu osiguranja od svih rizika predstavljaju osiguranja koja sadrže samo uslove koji definišu osiguranje imovine bez osiguranja od prekida rada.

3. PREDMET OSIGURANJA

Predmet osiguranja od svih rizika, zavisno od uslova, definisan je na različite načine. U prvoj grupi uslova osiguranja, koja obuhvata osiguranje imovine u koju je uključen rizik loma mašina i osiguranje prekida rada, predmet osiguranja definisan je opisno, odnosno, predmet osiguranja mogu biti sve stvari koje su vlasništvo osiguranika i navedene su u polisi osiguranja, osim onih koje su u uslovima isključene iz osiguranja. Stvari osiguranika mogu biti u polisi naznačene pojedinačno ili kao skup stvari. Ukoliko su stvari navedene kao skup, osigurane su samo one stvari koje se nalaze na mestu osiguranja i pripadaju skupu osigurane celine, kako one stvari koje su postojale u vreme zaključenja ugovora, tako i one koje su naknadno pribavljene.

U drugoj grupi uslova, koja obuhvata osiguranje imovine bez rizika loma mašina i prekid rada, predmeti osiguranja su definisani opštom definicijom a potom i taksativno, obuhvatajući građevinske objekte osiguranika, opremu, zalihe, druge stvari i troškove. Pod drugim stvarima predmet osiguranja mogu biti i motorna vozila ukoliko se to posebno ugovori, računovodstvene knjige, evidencije, planovi, mikrofilmovi, šabloni, modeli, kalupi, novac i novčana sredstva kao i lične stvari zaposlenih. Troškovi koji su osigurani po ovim uslovima osiguranja odnose se na troškove gašenja požara, troškove preseljenja, pomeranja i zaštite ostalih predmeta, troškove rušenja i odnošenja šteta, troškove od-

prekida poslovanja od svih rizika Delta Đenerali osiguranje, Opšti uslovi za osiguranje imovine i prekida rada od svih rizika Wiener Stadtische osiguranje.

¹¹ U Srbiji su uslove osiguranja od svih rizika doneli Wiener Stadtische osiguranje, Delta Đenerali osiguranje, Dunav osiguranje i DDOR Novi Sad osiguranje.

stranjanja koji podrazumevaju ispitivanje, odnošenje, obradu i istovaranje oštećene osigurane imovine, dodatne troškove zbog zvanično postavljenih uslova kao i dodatne troškove zbog povećanja cena.

Treća grupa osiguranja od svih rizika, koja se odnosi na osiguranje imovine bez prekida rada, predmet osiguranja definiše kao pokretnu i nepokretnu imovinu koju čine građevinski objekti, oprema i zalihe, kao i ličnu imovinu koja se nalazi na lokacijama navedenim u polisi.

4. OSIGURANI RIZICI

Iako osiguranje od svih rizika u uslovima osiguranja naših osiguravača ima znatne razlike u obimu osiguranih rizika i načinu njihovog određivanja, polise većinom ne odgovaraju principima osiguranja od svih rizika iako se tako zovu. U jednoj grupi osiguranja od svih rizika osiguranik, slično kao i kod klasičnih osiguranja po načelu imenovanih rizika, ugovara rizike za koje želi pokriće. Osiguravajuća zaštita, prema ovim uslovima, pruža se za opasnosti koje obuhvataju pokriće FLEXA¹², imenovane opasnosti i neimenovane opasnosti. Ukoliko osiguranik želi da ugovori šire pokriće, on to mora izričito naglasiti i u polisi izričito ugovoriti. Prošireno pokriće FLEXA obuhvata indirektni udar groma, eksplozije izazvane eksplozivima, izlivanje tečnosti i rastopljenih materijala, štete na kablovima kod železnice i ski uspinjača, štete na sistemima za dimljenje gasom i štete od radioaktivnih izotopa.

Imenovane opasnosti obuhvataju izlivanje vode iz instalacija, oluju i grad, poplavu i visoku vodu, zemljotres, lom stakla, provalnu krađu i razbojništvo, iscurenje tečnosti iz protivpožarnih sprinklera, udar vozila, građanske nemire, zlonamerne štete, štrajkove kao i štrajk poslodavca.

Neimenovane opasnosti predstavljaju sve one rizike koji nisu obuhvaćeni FLEXA i imenovanim rizicima i koji nisu isključeni uslovima osiguranja. Za neimenovane opasnosti može se koristiti izraz svi rizici.

Kod osiguravača iz ove grupe osiguranja od svih rizika, osiguranici moraju ugovarati svaki rizik od koga žele da osiguraju svoju imovinu. Ovakav način ugovaranja osiguranja može izazvati zabunu kod osiguranika, jer on samo naizgled ugovara osiguranje od svih rizika. Celishodnije rešenje bi bilo da su svi rizici automatski uključeni u osiguravajuće pokriće, a osiguranik, ukoliko želi, može izričito ugovoriti isključenje pojedinih rizika.

Najprikladnije pokriće od svih rizika imaju oni osiguravači koji u svojim uslovima pod osiguranjem od

svih rizika opisno obuhvataju sve štete zbog uništenja, oštećenja ili nestanka osiguranih stvari, koje su posledica neočekivanog i iznenadnog događaja, nezavisnog od volje osiguravača.

5. PROŠIRENJA OSIGURAVAJUĆEG POKRIĆA

Pojedini osiguravači u svojim uslovima predviđaju mogućnost i dodatnog proširenja osiguravajućeg pokrića.¹³ Proširenja pokrića se posebno ugovaraju i naznačavaju u polisi a odnose se na osiguranje uvećane vrednosti osigurane imovine koja može biti izražena u procentima ili nekim drugim limitima naznačenim u polisi. Dodatno pokriće može se ugovoriti i za osiguranje dodatnih troškova proisteklih iz nastanka osiguranog slučaja, uklanjanje ruševina kao posledice osiguranog slučaja, kao i za osiguranje troškova gašenja požara. Proširenje pokrića za nadoknadu troškova nastalih gašenjem požara je u ovom slučaju neobično, jep interes osiguravača je da osiguranik doprinese smanjenju obima nastale štete. U ovom slučaju se osiguranik kažnjava dodatnom premijom za nadoknadu troškova koje može da ima učestvujući u gašenju požara, kao što su troškovi punjenja protivpožarnih aparata korišćenih prilikom gašenja požara i slično. U standardnim uslovima osiguranja od požarnih rizika ova proširenja su sadržana u obavezi osiguravača za naknadu štete.

6. ISKLJUČENJA IZ OSIGURANJA

Kod osiguranja od svih rizika za osiguranika su najvažnija isključenja iz osiguranja. Uslovima osiguranja osiguravači definišu koja imovina ne može biti predmet osiguranja, a zatim i štete koje nisu pokrivena osiguranjem. Iz osiguravajućeg pokrića isključena je imovina koja je u izgradnji ili montaži, imovina koja je u transportu, registrovana motorna vozila, vozovi, brodovi, letilice, novac i dokumenta, umetnička dela, biljke i životinje, zemlja i putevi, trotoari, aerodromi, kao i imovina koju je osiguranik preneo u posed drugih lica, imovina nuklearnih elektrana i podzemnih rudnika. Istakli smo ranije da su kod definisanja predmeta osiguranja u nekim uslovima osiguranja taksativno navedeni predmeti osiguranja tako da tu nema isključenja iz osiguranja ali je osigurano samo ono što je navedeno.

Štete koje su isključene iz osiguravajućeg pokrića i koje predstavljaju neosigurane rizike odnose se na curenje, popuštanje zavarenih delova, pukotine, pregorevanje bojlera, kotlova, rezervoara pod pritiskom i

¹² Požar, direktni udar groma, eksplozija, pad letilice.

¹³ Dunav osiguranje i Delta Đenerali osiguranje.

cevovoda koji su sa njima povezani. Neosigurani rizici su i sva zagađenja nezavisno od uzroka. Električni i mehanički kvarovi su u nekim uslovima isključeni iz pokrića a u drugim se mogu ugovoriti kao rizik loma mašina. Gubici nastali redovnim korišćenjem predmeta osiguranja kao trošenje, habanje, nestajanje boje, korozija, rđa, plesan, buđ, mikroorganizmi, kao i kvarovi i nedostaci izazvani propustima u konstrukciji, materijalu ili stručnosti radnika takođe su isključeni iz osiguravajućeg pokrića.

Pored navedenih isključenja iz osiguranja, u uslovima osiguranja od svih rizika predviđena su i dodatna isključenja koja se odnose na neposredne i posledične štete nastale za vreme ili u slučaju određenih događaja kao što su rat, vojna okupacija, revolucija, pobuna, terorizam, jonizujuće i radioaktivno zagađenje. Kod nekih osiguravača, ukoliko se posebno ugovori, u ovim situacijama ipak je moguće ugovoriti osiguravajuće pokriće. Kod drugih događaja koji mogu dovesti do nastanka štetnog događaja, kao što su genetski inženjering i genetske promene, gubitak ili uništenje elektronskih podataka iz bilo kog razloga, apsolutno je isključeno osiguravajuće pokriće.

Ograničenja obaveza po polisama osiguranja od svih rizika mogu nastati i u slučaju kada je osiguranik zaključio neko drugo osiguranje za pokriće koje je predviđeno i uslovima osiguranja od svih rizika. Tada se naknada iz osiguranja isplaćuje po polisama tih drugih osiguranja.

7. VREDNOST OSIGURANE STVARI

Vrednost osigurane stvari, odnosno, suma osiguranja ili osigurana vrednost su izrazi koji se koriste u uslovima osiguranja od strane osiguravača za vrednost osigurane stvari zavisno od načina ugovaranja visine pokrića.

Osiguranje od svih rizika donosi nam i nove institute načina ugovaranja visine pokrića. Naime, pojavljuje se mogućnost ugovaranja pokrića na novu vrednost. Osiguranje na novu vrednost je pokriće na novozamensku vrednost, odnosno, u slučaju nastanka štete osiguravač nadoknađuje vrednost nove stvari. Na novu vrednost mogu se osigurati građevinski objekti i oprema. Nova vrednost građevinskog objekta je cena izgradnje tog objekta kao novog, uključujući i troškove projektovanja i planiranja ili troškove popravke objekta po cenama koje su uobičajene u mestu gde se on nalazi. Nova vrednost za opremu je cena popravke ili nabavke nove stvari iste vrste i kvaliteta kao i oštećena oprema.

Pored ugovaranja načina pokrića na novu vrednost, u uslovima osiguranja od svih rizika kod nekih osigu-

ravača ovo je jedini način pokrića.¹⁴ Kod drugih osiguravača, pored osiguranja na novu vrednost, osiguranje građevinskih objekata i opreme moguće je zaključiti i na stvarnu vrednost ili na tržišnu vrednost.¹⁵ Osiguranje na stvarnu vrednost je institut koji je poznat iz osiguranja po načelu imenovanih rizika i predstavlja za građevinske objekte realnu građevinsku vrednost objekta koja se izvodi iz nove vrednosti objekta umanjene za njegovu starost i amortizaciju. Za opremu, takođe, stvarna vrednost predstavlja novu vrednost umanjenu za njegovu starost i amortizaciju. Tržišnu vrednost na koju se osigurava građevinski objekat ili oprema predstavlja vrednost koja se može dobiti prodajom tog građevinskog objekta ili opreme, bez vrednosti zemljišta.

8. PREKID RADA

Iako prekid rada predstavlja posrednu štetu koja nastaje kao posledica nekog osiguranog slučaja, u istraživanim uslovima on predstavlja osigurljiv rizik. Prekid rada kod većine domaćih osiguravača predviđen je u uslovima osiguranja od svih rizika kao sekcija II jedinstvenih uslova koja se posebno ugovara. Osiguranje od prekida rada pokriva štetu koja je posledica uništenja, oštećenja ili nestanka osiguranih stvari u skladu sa sekcijom I i naznačenih opasnosti u polisi. Predmet osiguranja od prekida rada iz sekcije II osiguranja od svih rizika predstavlja gubitak osiguranika i njegovog osiguranog interesa, odnosno dobitka koji se mogao očekivati a čije ostvarivanje je onemogućeno nastankom osiguranog slučaja iz sekcije I. Naknada iz osiguranja za prekid rada može biti ugovorena kao nadoknada bruto dobiti ili fiksnih troškova i neto dobiti, odnosno iznos koji nije zarađen zbog smanjenja poslovnih prihoda i povećanja troškova rada.

Suma osiguranja koja se može ugovoriti za prekid rada ne može biti manja od godišnje bruto dobiti, ako se ugovara osiguranje bruto dobiti, odnosno neto dobiti i navedenih fiksnih troškova. Kod osiguravača koji se bave proizvodnjom, dobit od gotovih proizvoda koji su pretrpeli štetu od osigurane opasnosti nadoknađuje se u iznosu koji bi bio naplaćen posle ugovorenog perioda obeštećenja, pri čemu taj iznos mora biti osiguran na posebnu sumu iskazanu u polisi osiguranja.

Pored isključenja iz osiguranja predviđenih sekcijom I uslova osiguranja od svih rizika, i u sekciji II osiguranja od prekida rada predviđena su i dodatna isključenja koja se primenjuju samo na prekid rada. Isključenja se odnose na gubitak kao posledica bilo kakvog ograniče-

¹⁴ Delta Đenerali osiguranje.

¹⁵ Wiener Stadtische osiguranje.

nja pristupa osiguranoj imovini, koje je nametnuto od lokalne ili republičke vlasti. Iz osiguranja su isključeni i gubici izazvani prekidom rada usled brisanja, gubitka ili oštećenja podataka u kompjuterskim sistemima ili softverskim programima. Gubitak osiguranog interesa isključen je i kada do njega dođe usled planiranog ili odloženog zatvaranja, štrajka ili bilo kojeg drugog razloga koji nije rezultat fizičkog oštećenja ili uništenja iz sekcije I uslova. Isključenje iz osiguranja se odnosi i na iznos bilo koje novčane kazne ili štete izazvane kršenjem ugovora zbog zakašnjenja ili neisporučivanja robe ili usluge.

9. OCENA I PRAKSA

Osiguranje od svih rizika na našem tržištu osiguranja dovelo je do značajnog iskoraka u ponudi osiguranja. Osiguranici su dobili mogućnost da svoju imovinu potpunije zaštite ugovaranjem najšireg pokrića. Međutim, zavisno od osobenosti osiguranika i karakteristika njegove imovine, osiguranje od svih rizika ne nudi uvek najpotpunije pokriće. U nekim situacijama najadekvatnija zaštita može se postići i ugovaranjem klasičnih imenovanih rizika. Pri ugovaranju osiguranja od svih rizika osiguranik mora dobro proučiti uslove osiguranja svakog osiguravača, kako bi pronašao one uslove koji njemu obezbeđuju optimalnu zaštitu. U preduzećima koja nemaju posebne službe osiguranja i stručnjake za rizike najbolja varijanta bi bila angažovanje posrednika osiguranja koji bi na stručan način pripremili program osiguranja imovine i izabrali osiguravača koji kroz svoje uslove na najbolji način zadovoljava intrese osiguranika. U suprotnom, osiguranici mogu doći u situaciju da zbog samog naziva osiguranja, osiguranja od svih rizika, dođu u zabludu misleći da je njihova imovina osigurana i od rizika koji su isključeni ili nisu ugovoreni.

Posebna karakteristika uslova osiguranja od svih rizika je što na tržište uvode nove institute koji nisu dovoljno definisani samim uslovima osiguranja od svih rizika, a osiguravači posebne uslove za te institute još nisu doneli. To je najvidljivije kod ugovaranja osiguranja na novu vrednost, gde osim definisanja nove vrednosti nisu precizirana ograničenja osiguranja na novu vrednost, kao što su maksimalna stopa amortizacije, uslov izgradnje novog predmeta osiguranja za istu namenu, rokovi izgradnje novog predmeta osiguranja, kao i posledice neispunjenja uslova. Ova preciziranja su sadržana u posebnim uslovima za osiguranje građevina i opreme na novu vrednost, međutim jedan broj osi-

guravača koji imaju uslove za osiguranje od svih rizika nema i ove uslove.¹⁶

Osiguranje od svih rizika pruža mogućnost osiguranicima da prilikom osiguranja ugovore i franšizu za ukupno pokriće ili samo pojedine rizike. Iako je ova opcija predviđena kao mogućnost koju osiguranici mogu koristiti, pojedini osiguravači uslovljavaju zaključenje osiguranja od svih rizika obaveznim franšizama.¹⁷ Osiguranici imaju mogućnost da, pored izbora franšiza, premiju osiguranja smanje i dodatnim ugovaranjem podlimita za pojedine rizike.

Dunav osiguranje je usvojilo Uslove za osiguranje imovine od svih rizika ali nije donelo i adekvatnu tarifu već za utvrđivanje premije kod osiguranja od svih rizika koristi kumulirane tarife postojećih osiguranja od imenovanih rizika. Ovako utvrđena premija je znatno viša od one koja bi se nalazila u jedinstvenoj tarifi za osiguranje od svih rizika. Primena kumuliranja postojećih tarifa je suprotna principu osiguranja od svih rizika. Kod imenovanih rizika osiguranik određeni rizik ugovara zato što veruje da postoji povećana opasnost da se on i dogodi, kod pokrića od svih rizika obavlja se disperzija rizika nezavisno od izričite želje osiguranika za pokrićem određenog rizika. Na primer, ukoliko je neki predmet osiguranja izložen povećanom riziku poplave, logično je da će osiguranik ugovoriti taj rizik, kod pokrića od svih rizika, rizik poplave je pokriven nezavisno od izričitog zahteva osiguranika.

Kod standardnog požarnog osiguranja u polisama se ne navodi imovina koja nije pokrivena osiguranjem, zato što je predmet pokrića taksativno naveden u polisi. Međutim, kod osiguranja od svih rizika potrebno je, zbog izvesnosti obima pokrića, u polisi naznačiti spisak tipova imovine koja je isključena iz pokrića.¹⁸ U polisama osiguranja od svih rizika po fronting osiguranju koje su izdavali domaći osiguravači navođena je klauzula „ovim osiguranjem nisu pokriveni sledeći rizici.”¹⁹ U polisama osiguranja od svih rizika koje sada samostalno izdaju domaći osiguravači ove klauzule nema i nisu naznačeni rizici i imovina koja je isključena iz osiguranja.

U utvrđivanju načina osiguranja od svih rizika značajnu ulogu ima i veličina i značaj osiguranika. Zavisno od toga, pojedini osiguranici imaju mogućnost da ugovore pokrića koja njima najviše odgovaraju i koja im pružaju najpotpuniju zaštitu sa adekvatnim iznosom premije. Za takvo definisanje pokrića potrebno je

¹⁶ Dunav osiguranje, DDOR Novi Sad osiguranje.

¹⁷ Delta Đenerali osiguranje.

¹⁸ Samardžić, Slobodan. (2011) *Neživotna osiguranja*, Želnid, Beograd, str. 91.

¹⁹ Polisa frontinga Dunav osiguranja, br. 6656123.

iskustvo i poznavanje osiguranja, ali i poznavanje specifičnosti rada osiguranika kako bi se prema osiguravaču definisao optimalan zahtev za osiguravajuće pokriće.

Iskustva zemalja iz okruženja, kada je u pitanju osiguranje „od svih rizika”, govore o tome da velike kompanije imaju poseban tretman prilikom osiguranja. Međutim, u pojedinim zemljama, kao u Hrvatskoj, osiguravači i za mala i srednja preduzeća kreiraju posebne pakete osiguranja. Na primer, preduzetnički paket osiguranja omogućava malim i srednjim preduzećima da jednom polisom osiguraju svoju kompletnu imovinu. Jednom polisom može se ugovoriti osiguranje od požarnih rizika, osiguranje od rizika zemljotresa, loma mašina, provalne krađe i razbojništva, loma stakla, prekida rada usled požarnih rizika, prekida rada usled zemljotresa, osiguranja od opšte i profesionalne odgovornosti, kasko osiguranja kao i osiguranja od nezgode. Ovako koncipirane polise osiguranja osiguranicima nude čitav niz pogodnosti – od uštede u vremenu zbog jednostavnosti i brzine zaključenja osiguranja, manjeg broja osiguravajuće dokumentacije i faktura, lakšeg planiranja troškova osiguranja i popusta koji se dobijaju ugovaranjem većeg broja pokrića, pa do najšire osiguravajuće zaštite.

10. ZAKLJUČAK

Savremeni trendovi u razvoju novih proizvoda i tehnologija na globalnom nivou doprineli su da i tržište osiguranja fleksibilnije pristupa željama i potrebama samih osiguranika. U Evropi osiguranje od svih rizika je nastalo kao potreba velikih kompanija za proširenjem pokrića. U Srbiji prva osiguranja od svih rizika su zaključena posredstvom fronting osiguranja velikih međunarodnih kompanija koje su na ovom prostoru imale svoja preduzeća. Iako je osiguranje „od svih rizika” poslednjih godina postalo standard u osiguranju, u Srbiji ovo osiguranje još nije počelo da se primenjuje u punoj meri. Uslovi osiguranja od svih rizika malobrojnih domaćih osiguravača su veoma raznoliki i mogu se svrstati u nekoliko grupa, počev od osiguranja samo imovine od svih rizika pa do osiguranja imovine i prekida rada od svih rizika sa uključenim i rizikom loma mašina. Predmet osiguranja u navedenim uslovima je takođe

definisano na različite načine, počev od opisnog definisanja, gde predmet osiguranja mogu biti sve stvari osiguranika, pa do taksativnog nabrojanja pojedinačno svakog predmeta osiguranja. Kada su u pitanju osigurani rizici, situacija je slična.

U pojedinim uslovima osiguranja od svih rizika naznačena su pokrića posebno za rizike FLEXA, posebno za dodatne imenovane rizike i dodatno za ostale neimenovane rizike koji se moraju izričito ugovoriti u polisi osiguranja. Drugu grupu čine osiguranja određena opštom definicijom kojom su naznačena pokrića za sve štete nastale uništenjem, oštećenjem ili nestankom osiguranih stvari, koje su posledica neočekivanog i iznenadnog događaja nezavisnog od volje osiguravača. Pojedini osiguravači u svojim uslovima predviđaju mogućnost i dodatnog proširenja osiguravajućeg pokrića. Kod osiguranja od svih rizika za osiguranika su najbitnija isključenja iz osiguranja. Ta isključenja se odnose na imovinu koja ne može biti predmet osiguranja kao i štete koje nisu pokrivena osiguranjem. Isključenja se odnose i na neposredne i posledične štete koje su nastale za vreme ili u slučaju određenih događaja kao što su rat, revolucije, pobune, terorizam, jonizujuće ili radioaktivno zagađenje.

Osiguranje od svih rizika u Srbiji donosi i nove institute načina ugovaranja visine pokrića; to je, najpre, pokriće na novu vrednost. Naznačavanje klauzule, u polisama osiguranja od svih rizika, kojom se navode rizici i imovina koja je isključena iz osiguranja treba da postane standard kako bi osiguranici u potpunosti bili sigurni šta je osigurano a šta ne i time izbegli moguću zabunu koja sa sobom nosi naziv osiguranja od svih rizika.

Princip *cognosceat emptor* ili „neka kupac zna” trebalo bi da bude osnovni standard i u odnosima između osiguranika i osiguravača i u ovom osiguranju. Zbog osobenosti osiguranika koji imaju potrebu za osiguranjem od svih rizika, kao i zbog različitosti u regulisanju pokrića u uslovima pojedinih osiguravača, osiguranici za najpotpuniju zaštitu svoje imovine treba da se konsultuju sa stručnjacima za osiguranje ili da za osiguranje svoje imovine uposle posrednika. Prekid rada, i pored toga što je posredna šteta, osigurljiv je rizik po uslovima osiguranja od svih rizika, pod uslovom da je prekid rada izazvan neposrednom štetom iz sekcije I i uslova osiguranja.

²⁰ Dostupno na: <http://www.crosig.hr/osiguranja/paketi-osiguranja/vrste/preduzetnički>, preuzeto 10. 9. 2012.

²¹ Borselli, Angelo. (2012) *Cognosceat emptor: o obavezama osiguravača na davanje informacija potencijalnom osiguraniku u Evropi*, Revija za pravo osiguranja, br. 2. str. 46.